

9. Представники в'єтнамської молоді в Київському університеті // За радянські кадри. 1959. 16 верес.
10. Президент Індійської Академії Наук // За радянські кадри. 1958. черв.
11. Принц Таїланду // За радянську владу. 1958. 23 черв.
12. Університет приймає дорогих гостей // За радянські кадри. 1956. 22 груд.
13. Успіхів Вам // За радянські кадри. 1956. 17 лист.

УДК 141.1

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-283-1-43>

Левенець О. М.

ORCID: 0000-0003-1273-7619

доктор філософії в галузі історії,

доцент кафедри теорії та історії держави і права

Національний транспортний університет

м. Київ, Україна

КУЛЬТУРНО-МЕНТАЛЬНІ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МІЖ ВОЛИНСЬКОЮ ТА СЕРЕДНЬОАЗІАТСЬКОЮ СТУДЕНТСЬКИМИ СПІЛЬНОТАМИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 1960-Х – НА ПОЧАТКУ 1970-Х РОКІВ

Ключові слова: волиняни, азіати, студенти, культура, ментальність, світогляд, виховання, традиція.

В серпні 1966 р. в контексті радянської освітньо-асиміляторської (радянської) політики в Луцьк задля навчання в Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки (далі – ЛДПІ ім. Лесі Українки) й здобуття кваліфікації вчителя російської мови та літератури прибула група студентів-азіатів з Узбецької РСР у кількості 30 осіб. Через рік приїхала ще одна група, яка комплектувалася з 25 студентів-першокурсників. Слід зауважити, що більшість студентів з обох азіатських груп становили етнічні узбеки, але були й таджики, татари і один ко-реєць – Роберт Шин [2, арк. 55–58].

Тоді ж у серпні 1966 р. новина про приїзд до міста студентів з Узбекистану швидко поширилася Луцьком. Для тогочасної Волині і міста Луцька, які були населені переважно етнічними українцями, перебування студентів з Узбекистану було східною екзотикою. Тим паче, що

студенти-азіати спочатку носили національний (традиційний) одяг. Юні студентки одягали широкі і довгі спідниці з характерними східними візерунками і орнаментами, а хлопці носили на голові середньоазіатські тюбетейки [9].

Рис. 1. Група студентів з Узбекистану в Луцьку (серпень 1966 р.) [5]

Наприкінці серпня 1966 р. для приїжджих студентів була організована екскурсія містом, а також вони побували на ювілейному вечорі присвяченому 110-річчю від дня народження І. Франка [1, с. 3]. Згодом, після початку навчального року й у наступні роки між етнічними українцями-волинянами (місцевими студентами) і студентами-азіатами склалися культурно-ментальні взаємовідносини, які сприяли ознайомленню і пізнанню азіатами української культури, а українцями – середньоазіатської. Приїжджі студенти були поселені в інститутському гуртожитку разом із місцевими студентами. Студентський гуртожиток, певною мірою, й став тим місцем, де в процесі спільного проживання і побуту відбувалися культурно-ментальні взаємовідносини між волинською та середньоазіатською студентськими спільнотами. Студентам-азіатам складно було адаптуватися до слов'янського середовища, складність, передовсім, становив мовний бар'єр: між собою вони спілкувалися узбецькою мовою, російську мову знали, але слабо, а в гуртожитку і за інститутськими стінами постійно чули українську мову. Проте з плином часу вони освоювали російську мову і частково розуміли українську.

В процесі навчальних занять викладачі задавали творчі завдання для студентів-азіатів: написати твір на тему: «Моя республіка», «Моя сім'я», а

згодом перед аудиторією (на практичній роботі) усно переказати. Оскільки самостійно виконати таке завдання з мінімальною кількістю граматичних помилок для студентів-азіатів було складно, то вони часто зверталися за допомогою до місцевих студентів. Такі спільні виконання домашнього завдання часто відбувалося у студентському гуртожитку вечорами. Таким чином між місцевими і приїжджими студентами налагоджувалося спілкування і відбувалося пізнання обох культур, звичаїв і традицій.

Після внесення деяких змін до навчального плану, у 1969 р. в ньому з'явився додатковий спецкурс – «Література народів СРСР». Викладання цього спецкурсу фактично виконувало дві функції: ідеологічну та пізнавальну. Пізнавальна функція полягала у тому, що студенти-азіати отримали змогу, в процесі навчання, порівнювати та глибше пізнавати художньо-літературні традиції і тенденції народів, які населяли Радянський Союз. Отже, в процесі оволодіння цим спецкурсом студенти-азіати ознайомлювалися й з українською літературою.

Неодноразово хлопці-студенти (волиняни і азіати) спільно переглядали футбольні та хокейні матчі, вболівали за тогочасні команди. На заняттях із фізичної культури часто грали у волейбол, або ж настільні ігри (шахи, шашки).

Приїжджі студенти часто отримували посилки з Узбекистану, у яких батьки і рідні передавали їм інжир, фініки, цитрусові, родзинки, курагу, горіхи, дині, лукум, халву та інші місцеві солодощі. Оскільки наведений асортимент товарів для Волині у той час був справжнім дефіцитом та екзотикою, то приїжджі студенти ділилися з місцевими [6, с. 15–24].

Тогочасна завідувач канцелярією педагогічного інституту Р. Левчук свідчить: «Хлопці з Узбекистану запрошували українських дівчат на побачення, разом відвідували кіно, театр, усі були молодими, жартували, ходили на танці» [9]. Отже, інколи між волинською та середньоазіатською молоддю складались романтичні відносини. Тодішня студентка-волинянка А. Зубко (нині Гришук), яка навчалась паралельно на одному курсі зі студентами узбецької групи, так пригадує одного юнака з тієї групи – В. Сабірова: «Він був молодий і красивий, настільки симпатичний, що подобався, напевно, усім дівчатам з нашого факультету» [7]. Згодом, після закінчення навчання в інституті, декілька узбеків одружилися з місцевими (волинськими) дівчатами, і молоді (новостворені) сім'ї переїхали на постійне місце проживання в Узбекистан [8; 9; 10].

Аналізуючи міжурядове та міжвідомче листування, можна зробити висновки, що уряд Узбецької РСР і тамтешнє партійно-державне чиновництво були вдячними педагогічним інститутам Української РСР за навчання й підготовку педагогів для цієї середньоазіатської республіки. Така вдячність увиразнялася як в матеріальному аспекті (щорічне перерахування коштів з Узбекистану в інститут), так і в культурно-

духовному: нагородження волинських викладачів нагрудним знаком і званням «Відмінник освіти Узбецької РСР», а також організація гастрольних концертів артистів з Узбекистану у Луцьку. Так, у квітні 1969 р. в актовому залі ЛДПІ ім. Лесі Українки відбувся концерт оркестру народних інструментів державної філармонії Узбецької РСР, який був ініційований узбецькими республіканськими органами влади [3, арк. 105].

Як пригадує тогочасна завідувач кабінетом російської мови ЛДПІ ім. Лесі Українки Г. Демарчик: «Я тоді трошки прихворіла і потрапила в лікарню, а за декілька днів, вони [студенти-азіати] цілою групою прийшли мене перевідати, запитували про моє здоров'я... Ще й принесли мені на такій великій, красивій узбецькій тарілці, вона й досі у мене зберігається, плов. То я такого смачного плову ще ніколи не пробувала, так вони вмili його добре приготувати...» [8].

1 липня 1971 р. відбувся випускний вечір першої групи набору (1966 р.) студентів-азіатів. Тоді ж на урочистостях у Луцьку був представник від Міністерства освіти Узбецької РСР, того вечора звучали слова подяки, красива музика, панувала святкова атмосфера. Влітку 1972 р. відбувся другий випуск спеціалістів-азіатів, тож випускники отримали направлення на робочі місця в Узбекистан й згодом усі вони залишили Волинь [4, арк. 4–7; 10].

Отже, реалізація радянською владою «середньоазіатської освітньо-ідеологічної кампанії» на Волині у другій половині 60-х – на початку 70-х рр. ХХ ст. сприяла пізнанню етнічних культурно-ментальних рис між волинською (українською) та середньоазіатською студентською молоддю.

Література:

1. Васильченко Г. Ласкаво просимо // Радянська Волинь. 31 серпня 1966. С. 3.
2. Державний архів Волинської області. Ф. Р-376, оп. 7, спр. 97, арк. 55–58.
3. Державний архів Волинської області. Ф. Р-376, оп. 7, спр. 191, арк. 105.
4. Державний архів Волинської області. Ф. Р-376, оп. 7, спр. 258, арк. 4–7.
5. Державний архів Волинської області. Ф. »Фотоматеріали», ІН 4878.
6. Левенець О.М. Навчання студентів з Узбекистану в Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки у 1966–1972 рр.: особливості навчально-виховного та асиміляторського процесів // *Evropský filozofický a historický diskurz*. Praha: Berostav Družstvo, 2021. Svazek 7. 1 vedání. S. 15–24.

7. Свідчення Гришук Ангеліни Іванівни, 1949 р. н., прож. с. Вільхівка, Горохівський р-н, Волинська обл., запис від 08.07.2018 р.

8. Свідчення Демарчик Ганни Дезидорівни, 1942 р. н., прож. м. Луцьк, Волинська обл., запис від 22.10.2021 р.

9. Свідчення Левчук Раїси Павлівни, 1937 р. н., прож. м. Луцьк, Волинська обл., запис від 16.11.2019 р.

10. Свідчення Оляндер Луїзи Костянтинівни, 1932 р. н., прож. м. Луцьк, Волинська обл., запис від 01.12.2021 р.

УДК 94(520+(470+571))»1934/1937»

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-283-1-44>

Павленко С. С.

ORCID: 0000-0002-4101-157X

кандидат історичних наук,

заступник директора з експозиційної роботи

Комунальне підприємство «Музей історії Дніпра»

Дніпровської міської ради

м. Дніпро, Україна

ХІРАТА МІНОРУ: ОСТАННІЙ ЯПОНСЬКИЙ КОНСУЛ В ОДЕСІ (1934–1937)

Ключові слова: Японія, УСРР, Одеса, Японське консульство в Одесі, Хірата Мінору.

Радянський період діяльності Японського консульства в Одесі тривав трохи більше, ніж 10 років. Останнім консулом цієї установи став Хірата Мінору. Як і попередні консули, він перебував під постійним спостереженням зі сторони радянської контррозвідки, а одним з головних завдань його роботи було дослідження регіону перебування.

Про діяльність Хірати в Одесі згадували у своїх роботах Дж. Ленсон, І. Матяш та Л. Вовчук. Однак в цих дослідженнях не проводився комплексний аналіз основних напрямків роботи цього консула. Джерельна база нашої публікації складається значною мірою з консульських звітів, що належать до документів Дипломатичного архіву Міністерства закордонних справ Японії.

Хірата Мінору розпочав свою дипломатичну кар'єру у 1907 р. з призначення до Владивостоку. Далі він працював у дипломатичних установах у Фінляндії, Швеції та Польщі. Документ про призначення Хірати